Barnrättscentrum
Juridiska fakulteten

Stockholms universitet

Verksamhetsberättelse 2023

Barnrättscentrum (BRC) är en forskarmiljö för forskare med barnrättslig inriktning vid Juridiska fakulteten, men också en tvärvetenskaplig mötesplats för forskare från hela Stockholms universitet. BRC utgör navet i ett barnrättsligt inriktat nätverk av forskare från olika vetenskapliga fält, såväl nationellt som internationellt, och har ett brett kontaktnät som omfattar företrädare för myndigheter och organisationer samt praktiker med intresse för barnrättsliga frågor.

Inledning

Under år 2023 har verksamheten vid BRC fortsatt att utvecklas, fördjupas och breddas. Viktiga barnrättsliga samtal har förts under seminarier både internt med forskare vid BRC men också externt med andra forskare från olika vetenskapliga fält, praktiker och civilsamhället. Under året har verksamheten haft fokus på att arbeta fram forskningsstrategiska arbetssätt för att söka medel till såväl BRC:s interna verksamhet som till forskare som är verksamma inom BRC. Universitetets försämrade ekonomi har speglats även i BRC:s verksamhet och fortsatt finansiering av viktiga funktioner såsom företrädare och koordinator har varit centrala frågor som diskuterats under året. Arbetsmöten har hållits för att fördela uppgifter relaterade till den interna verksamheten på olika forskare som är knutna till forskningscentret. Det kan konstateras att många – inte minst doktorander – har slutit upp och förklarat sig villiga att stödja olika funktioner av verksamheten.

Inför kommande år behöver fokus fortsatt ligga på arbete med medelsansökningar, både för finansiering av den interna verksamheten och för specifika forskningsprojekt. Fortsatt arbete behövs också för att tillsammans identifiera vilka de viktigaste barnrättsliga forskningsfrågorna som ska vara i fokus för verksamheten är, såväl som att arbeta fram strategier för hur forskningssamarbeten och samverkansformer bör ta form.

Ledning och organisation

BRC:s styrelse och föreståndare utses av Rektor för Stockholms universitet. År 2023 var det sista året på mandatperioden 1 januari 2021 till 31 december 2023. Under samma mandatperiod har Pernilla Leviner varit föreståndare och Kavot Zillén ställföreträdande föreståndare. Styrelsen består fram till 31 december 2023 av följande ledamöter:

1. Generalsekreterare Mia Edwall Insulander, Advokatsamfundet (ordförande)
2. Professor emerita Wiweka Warnling Conradson, Juridiska institutionen, Stockholms universitet
3. Professor Pernilla Leviner, Juridiska institutionen, Stockholms universitet
4. Professor Anna Kaldal, Juridiska institutionen, Stockholms universitet
5. Professor Stefan Viklund, Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet
6. Professor Anders Hjern, Centre for Health Equity Studies (CHESS), Stockholms universitet/Karolinska institutet
7. Professor Hans Hayden, Institutionen för kultur och estetik, Stockholms universitet
8. Chefsjurist John Stauffer, Civil Rights defenders
9. Hovrättspresident Anders Hagsgård, Hovrätten för Västra Sverige
10. Docent Kavot Zillén, Juridiska institutionen, Stockholms universitet

Som stöd för verksamheten har BRC en forskningskoordinator som delvis finansierats av Juridiska institutionen (se vidare nedan under rubriken Finansiering, ekonomi och administration m.m.). Caroline Åvall har varit koordinator sedan den 15 september 2020 (med uppehåll för föräldraledighet och då var Vera Yllner koordinator) och avslutade sin anställning den 1 februari 2023 då hon påbörjade forskarutbildningen med ett barnrättsligt projekt. En ny forskningskoordinator, Sophia Frisell, rekryterades under hösten 2022 och tillträdde tjänsten den 16 januari 2023. Sophia Frisell slutade sin anställning den 16 januari 2024 som koordinator för BRC. Nu har Emelie Kankaanpää Thell, doktor i civilrätt vid Juridiska fakulteten på Stockholms universitet, tillträtt som koordinator om 10 procent från den 16 januari 2024. Att BRC från och med januari 2024 bara har koordinatorstöd om 10 procent är en konsekvens av det försämrade ekonomiska läget och det faktum att något internt stöd från universitetet för sådana grundfunktioner inte längre kan påräknas. Se vidare nedan under rubriken Finansiering och ekonomi.

Forskning, forskningssamarbeten och nätverk

Den forskning som bedrivs av forskarna med koppling till BRC beskrivs på respektive forskares profilsidor på Stockholms universitets hemsida där såväl publikationslistor som pågående forskningsprojekt framgår. Denna forskning beskrivs inte närmare här, men det kan konstateras att forskningen ligger inom många olika rättsområden – exempelvis socialrätt, medicinsk rätt, migrationsrätt, förmögenhetsrätt, familjerätt, processrätt, straffrätt, skoljuridik, internationell privaträtt – och rör flera olika sektorer samt teman.

Något som särskilt kan uppmärksammas är att två nya doktorander med barnrättslig inriktning i sina forskningsprojekt, och som är knutna till BRC, har påbörjat sina doktorandstudier under våren 2023. Dessa är Caroline Åvall som är doktorand i processrätt och Vera Yllner som är doktorand vid Institutionen för socialt arbete med ett rättsvetenskapligt projekt.

BRC ger i samarbete med det internationella förlaget Brill Nijhoff ut skriftserien Stockholm Studies in Child Law and Children's rights. Hittills har sju volymer getts ut inom ramen för serien. Den sista volymen i serien är antologin *Legal, Political and Ethical Challenges*, som Rebecca Adami, Margareta Aspan och Anna Kaldal varit redaktörer för. Flera forskare vid BRC har deltagit i författandet av antologin och boken används som kurslitteratur i magisterprogrammet Magister i Barnets rättigheter. En bokrelease anordnades i samband med utgivandet den 4 september. Den 1 november höll BRC ytterligare en bokrelease, denna gång för Johanna Schiratzki och hennes bok *Relationsrätt: Barn och föräldrar* (Norstedts Juridik, 2023).

BRC:s medarbetare är aktiva i internationella forskarnätverk, t.ex. det europeiska nätverket Children's Rights European Academic Network (CREAN). BRC har fått en förfrågan att anordna en europeisk doktorandkonferens inom ramen för detta nätverk, vilken kommer att genomföras i juni 2024. Flera forskare deltog i en konferens som CREAN anordnade i Antwerpen i december 2023 och i juni 2023 deltog många av BRC:s forskare även i det Nordiska barnrättsliga nätverkets konferens i Helsingfors.

Utöver forskarmiljön vid Juridiska fakulteten fungerar BRC, som nämnts ovan, som en mötesplats för både disputerade forskare och doktorander från andra fakulteter och institutioner på Stockholms universitet. Dessa forskare deltar bl.a. regelbundet i BRC:s seminarier, workshops och övriga forskningsrelaterade aktiviteter. Många barnrättsligt inriktade forskningsprojekt som bedrivs på Juridiska fakulteten bedrivs också i samarbete med forskare från andra vetenskapliga fält från såväl Stockholms universitet som andra universitet och högskolor i Sverige samt andra länder.

Forskningsrelaterad verksamhet – seminarier, workshops och andra aktiviteter

Under 2023 har flera doktorander med koppling till BRC hållit seminarium inom ramen för sin forskarutbildning och två doktorander har också disputerat. Här beskrivs först dessa doktorandseminarium varefter annan forskningsrelaterad verksamhet beskrivs.

- Den 15 februari hade Emelie Kankaanpää Thell sitt slutseminarium (och senare under året har hon också försvarat sin avhandling). Forskningsprojekt behandlar frågan om vilka medel en förälder får använda för att utöva sitt tillsyns- och omsorgsansvar för barn.

- Den 16 februari hade Amanda Lublin, doktorand i processrätt, sitt halvtidsseminarium. Doktorandprojektet har arbetstiteln *Brottsmisstänkta barn under 15 år i straffprocessen*. Avhandlings-projektet behandlar det straffprocessuella regelverket som aktualiseras när barn under 15 år, s.k. icke straffbara barn, misstänks för brott.

- Den 9 mars hade Denniz Sabo, doktorand i offentlig rätt, sitt upplägg-ningsseminarium. Doktorandprojektet har arbetsnamnet *En splittrad välfärd för (trans)ungdomar – en rättsvetenskaplig studie om ansvaret för och förverkligandet av unga transpersoners rätt till hälsa och inflytande i vård och familj*.

- Den 15 september disputerade Tim Holappa på sin avhandling *Rätten till bostad i det sociala skyddsnätet – en rättsvetenskaplig studie om enskildas rättigheter och det allmännas ansvar*.

- Den 18 september hade Vera Yllner, doktorand i socialt arbete, sitt uppläggningsseminarium. Doktorand-projektet har arbetsnamnet *Umgänge för barn i samhällsvård – rättsliga perspektiv på socialtjänstens ansvar för barns nära relationer på Institutionen för socialt arbete*.

- Den 21 september hade Caroline Åvall, doktorand i processrätt, sitt uppläggningsseminarium. Doktorand-projektet har arbetsnamnet *Barn mellan skydd och förhandling – konfliktlösning i domstol och socialnämnd inom ramen för en vårdnadstvist*.

- Den 24 november disputerade Emelie Kankaanpää Thell på sin avhandling *Från föräldrars ansvar till ansvarsfrihet till föräldrar – En rättsvetenskaplig studie av föräldrars begränsande och tillrättavisande handlingar mot barn*.

Därutöver har BRC under året arrangerat seminarier inom ramen för Barnrättsnytt (se nedan under rubriken Samverkan med det omgivande samhället) samt flera forskarseminarier. Vissa av forskarseminarierna har varit interna för forskarna på Juridiska institutionen vid Stockholms universitet, medan andra har varit externa med inbjudna deltagare från t.ex. flera olika institutioner på Stockholms universitet såväl som från andra universitet och högskolor. Följande seminarier hölls inom ramen för BRC:s forskarserie:

- Den 19 januari bjöd BRC tillsammans med familjerätten in familjerättsprofessorn Jens Scherpe, Aalborg universitet. Under seminariet gavs doktorander knutna till BRC möjlighet att få kommentarer på sina doktorandprojekt.

- Den 26 januari höll juris doktor Kristian Gustafsson från Lunds Universitet ett seminarium på temat *Barnets bästa vid utmätning och exekutiv försäljning av bostäder i svensk utsökningsrätt*.

- Den 21 februari anordnade BRC ett seminarium tillsammans med JO på temat *Umgängesbegränsning beträffande barn placerade med stöd av LVU*.

- Den 15 mars genomfördes ett första internt möte inom projektet Förortsrätt med de författare som ska delta i antologin som har arbetsnamnet *Sammanhållning eller splittring? Olikgörande av barn och unga i samtidens Sverige*. Antologin är mångvetenskaplig och redaktörer för antologin är Daniel Hedlund, Dennis Martinsson och Kavot Zillén. Det är en fortsättning på projektet Barn, migration och integration.

- Den 30 mars hade BRC:s forskare en uppskattad heldags-workshop på Ulfsunda slott. Under dagen avhandlades barnrätten som forskningsfält, BRC som forskarmiljö och den specialkurs i barnrätt som forskare inom BRC ansvarar för.

- Den 11 maj hölls ett forskarseminarium om rekommendationer och uttalanden från FN:s kommitté för barnets rättigheter med Rebecca Thorburn Stern, professor i folkrätt vid Uppsala Universitet och Sara Philipson, departementssekreterare vid Socialdepartementet med särskilt fokus på barnrättspolitik. Vid seminariet diskuterades de rekommendationer och uttalanden som kommer från FN:s barnrättskommitté med särskilt fokus på de Concluding observations om Sverige som kom i februari 2023.

- Den 22 maj hölls ett internt forskarseminarium med Agnes Hellner, universitetslektor i processrätt, och Karolina Stenlund, juris doktor i civilrätt, på temat Kritiska perspektiv på rättigheter, delvis med utgångspunkt i deras artikel *Two Visions of Time: The Different Temporalities of the Rättsstat and the Rule of Law* (Skandinavian Studies in Law).

- Den 28 augusti hade BRC en uppskattad kickoff med forskare knutna till BRC där planering inför hösten diskuterades.

- Den 5 oktober hölls ett forskarseminarium med Erik Gustavsson, universitetslektor i tillämpad etik vid Linköpings universitet, på temat *Barn och hälso- och sjukvårdens prioriteringar*.

- Den 22–23 november hölls en workshop med författarna till den ovan nämnda antologin ”Sammanhållning eller splittring? Olikgörande av barn och unga i samtidens Sverige”. 15 medförfattare närvarade och diskuterade utkasten till de olika kapitlen inför publicering sommaren 2024.

- Den 28 november höll juris doktor Tim Holappa ett internt lunchseminarium där propositionen "Stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende" diskuterades ur ett barnrättsligt perspektiv.

Ett viktigt forskningsrelaterat evenemang är föreläsningsserien till H.M. Drottning Silvias ära, *The Stockholm Lecture on Child Law and Children's Rights in Honor of Her Majesty Queen Silvia of Sweden*. Den första föreläsningen i serien hölls i november 2022 och den kommande föreläsningen planeras att hållas den 28 november 2024. Planering för detta evenemang har påbörjats under hösten 2023.

Undervisning

BRC bedriver inte kurser eller undervisning, men forskarna med koppling till centret undervisar i barnrättsligt relaterade ämnen inom en rad olika kurser, både vid Juridiska institutionen och vid andra institutioner och universitet. Vid Juridiska institutionen finns en specialkurs i Barnrätt samt den engelskspråkiga kursen Family Law Across Borders som innehåller en rad seminarium med barnrättslig inriktning och där forskare kopplade till BRC undervisar. Under hösten 2023 gick specialkursen i barnrätt i omarbetad form och många av BRC:s forskare undervisade på kursen. En viktig utbildning i vilken flera av BRC:s forskare är involverade är det interdisciplinära magisterprogrammet ”Magister i barnets rättigheter”. Programmet är tvärvetenskapligt och riktar sig till yrkesverksamma och barnrättsligt intresserade med olika bakgrund. Det är ett samarbete mellan tre institutioner med Anna Kaldal från Juridiska institutionen som huvudansvarig tillsammans med docent Rebecca Adami vid Institutionen för pedagogik och didaktik samt lektor Margareta Aspan vid Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen. Magisterns andra år fortsatte under 2023 (på halvtid). Programmet ges i en andra omgång med start 2024.

Samverkan med det omgivande samhället

BRC genomför en rad samverkansinriktade aktiviteter, så också under verksamhetsåret 2023. En viktig del i denna samverkan sker genom att forskare vid BRC bidrar till lagstiftningsprocessen, dels genom att delta som experter i utredningar och dels när forskarna bereder remisser. När det gäller det förstnämnda exemplet har t.ex. Pernilla Leviner under året suttit med i utredningen SOU 2023:66, *För barn och unga i samhällsvård* och Kavot Zillén har suttit med i utredningen SOU 2023:40, *Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen.* I fråga om remissyttranden inom barnrättsrelaterade områden har forskare med koppling till BRC berett remisser på uppdrag av Juridiska fakulteten.

Michael Hellner och Johanna Schiratzki har t.ex. yttrat sig över *EU-kommissionens förslag till förordning och rådsbeslut om skydd för utsatta vuxna*. Vidare har Pernilla Leviner exempelvis yttrat sig över Ds 2023:15, *Fler verktyg i socialtjänsternas arbete för att förebygga brott och stärka skyddet för barn*.

Samverkan sker också genom att forskare med anknytning till BRC medverkar vid konferenser och utbildningar för myndigheter och organisationer. Exempelvis har kollegor medverkat vid undervisning för Domstolsakademin och familjerätter/socialtjänster ute i landet samt föredrag på Advokatdagarna och evenemang riktade mot socialtjänst och hälso- och sjukvård.

Här kan även nämnas att flera av forskarna vid BRC sitter i olika expertråd med samverkansuppdrag, t.ex. sitter Pernilla Leviner i SiS vetenskapliga råd, Kavot Zillén sitter i ett expertråd som arbetar med barn och ungas trygghet på nätet (Safer Internet Centre Sverige) och Denniz Sabo sitter i Barnläkarföreningens utskott för etik och barnets rättigheter.

Därutöver tillfrågas BRC:s forskare ofta om att medverka i media på olika sätt. Under år 2023 har sådana förfrågningar bl.a. handlat om barn och migrationsrätt, unga lagöverträdare och placerade barn. Ett exempel på mediamedverkan är att BRC:s Johanna Karlevik, doktorand i processrätt, medverkade i SVT med anledning av att Högsta domstolen prövade den s.k. Snippan-domen, även BRC:s Anna Kaldal medverkade i SVT med anledning av Högsta domstolens dom. BRC:s Amanda Lublin medverkade också i SVT och pratade om vad som gäller rent rättsligt när barn misstänks för brott. Både Kavot Zillén och Pernilla Leviner medverkade i en artikel i SvD på temat ”Barn i gäng behöver skydd – inte straff”. Vidare har Pernilla Leviner bland annat uttalat sig i DN om det uppmärksammade LVU-målet i Älvsbyns kommun och även en artikel med rubriken Verkligheten bakom LVU-kampanjen samt varit medskribent i en artikel i DN Debatt på temat ”Hårdare tag mot ungdomar riskerar ge motsatt effekt”. Hon har även medverkat i ett större reportage i Sveriges radio om LVU och omhändertagande på grund av socialt nedbrytande beteende.

Ytterligare en viktig del av BRC:s samverkan med det omgivande samhället är den särskilda seminarieserien Barnrättsnytt som ges digitalt och där forskare med koppling till BRC presenterar aktuella barnrättsliga teman och frågor. Tanken är att Barnrättsnytt ska tillgängliggöra aktuell barnrättslig forskning till en bredare publik. Följande forskare har hållit i Barnrättsnytt under 2023:

- Den 14 februari höll Johanna Schiratzki, gästprofessor i civilrätt/familjerätt, årets första Barnrättsnytt med titeln Barnkonventionen, föräldrabalkens grunder och Tintin.

- Den 7 mars höll Denniz Sabo, doktorand i offentlig rätt, Barnrättsnytt på temat *Könstillhörighetslagen ur ett barnrättsperspektiv - det juridiska könet då, nu och i framtiden*.

- Den 4 april höll Johanna Karlervik Barnrättsnytt med temat *Snippa-domen – processrättsliga funderingar ur ett barnrättsligt perspektiv*.

- Den 23 maj höll Pernilla Leviner i Barnrättsnytt på temat *Lilla hjärtat reformerna och andra rättsliga skiften i den sociala barnavården i 2020-talets Sverige*.

- Den 19 september höll Kavot Zillén och Barnrättsbyråns generalsekreterare Elin Wernquist höstens första Barnrättsnytt med anledning av utredningen (SOU 2023:40) om *Förbättrade möjligheter för barn att utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen*.

- Den 17 oktober höll Amanda Lublin i Barnrättsnytt på temat *Nya regler för brottsmisstänkta barn - en diskussion om reformen av LUL*.

- Den 21 november höll Tim Holappa i Barnrättsnytt på temat *Barns rätt till bostad: i gränslandet mellan föräldrars (egen)ansvar och socialtjänstens ansvar*.

En annan viktig samverkansform är publicering av barnrättsliga texter på Barnrättsbloggen. Tanken med bloggen är att forskare med anknytning till BRC ska publicera kortare texter som anknyter till deras forskning och/eller aktuella frågor i samhällsdebatten. Under året har sju blogginlägg publicerats på teman som ”snippa-domen”, ”angiverilagen”, barn inom gängkriminalitet, möjligheten för transpersoner att få sin könsidentitet rättsligt erkänd, särskilda företrädare för barn och Tintin-fallet. Bloggen hade under 2023, 5815 besökare.

Ett sista exempel på samverkan med det omgivande samhället är att BRC haft ett särskilt samverkansprojekt med organisationen Barnrättsbyrån som startade våren 2020 med beviljade samverkansmedel inom ramen för BMI-satsningen. Projektet har fortsatt under 2023 med givande och inspirerande resultat i form av diskussioner och erfarenhetsutbyte. Det finns även planer på att samarbeta kring en antologi där forskare skriver fördjupade rättsfallskommentarer i linje med ett koncept som prövats i Storbritannien – Rewriting Children’s Rights Judgements. Barnrättsbyråns praktiska arbete fungerar här som ett ”öra mot marken” med inblick i rättsfall som varit särskilt problematiska eller särskilt viktiga ur ett barnrättsperspektiv. Den 14 september anordnade BRC en workshop tillsammans med Barnrättsbyrån med anledning av den planerade antologin. Samarbetet har även resulterat i att både föreståndare och ställföreträdande föreståndare vid BRC (Pernilla och Kavot) är involverade som experter i Barnrättsbyråns rättsliga råd.

Finansiering och ekonomi

BRC har sedan starten hösten 2012 finansierats av ett startbidrag från Rektor för Stockholms universitet om sex miljoner kronor. Användningen av dessa medel framgår av bifogad ekonomisk sammanställning som inkluderar fastställt resultat för perioden 2012–2023 samt prognos för år 2024. Bidraget har under åren använts för att finansiera vissa forskningsanställningar, nedsättning i tid för föreståndare och ställföreträdande föreståndare samt kostnader för seminarium, konferenser m.m. Det kan konstateras att det vid årsskiftet 2023/2024 fanns knappt 90 000 kr kvar av detta anslag.

Den ekonomiska sammanställningen inkluderar även en rad andra bidrag som beviljats som stöd till BRC:s verksamhet, bl.a. för att anordna särskilda satsningar, konferenser och seminarium. Utöver dessa medel har finansiering även erhållits för att finansiera enskilda forskningsprojekt som bedrivs av forskare med koppling till BRC. Dessa redogörs dock inte för i den ekonomiska sammanställningen.

Som framgått ovan har BRC:s administration, utöver arbete av föreståndare och ställföreträdande föreståndare, fram till december 2023 skötts med hjälp av en forskningskoordinator som arbetat 50% som koordinator och 50% som universitetsadjunkt vid Juridiska institutionen. Institutionen finansierade under perioden 2018 – våren 2020 50% av koordinatorstjänsten men sedan våren 2020 har institutionen endast finansierat 15 % av tjänsten. Kompletterande finansiering motsvarande 35 % av heltid har därefter beviljats av Stiftelsen Hans Thornstedts fond samt Justitierådet Edvard Cassels stiftelse för perioden 2020 – 2023. Dessa stiftelser har meddelat att de för närvarande inte har möjlighet att finansiera fortsatt koordinatorstöd. Under året 2024 kommer de kvarvarande medlen från det ovan nämnda Rektorsanslaget samt resterande medel från några andra anslag att användas för att finansiera koordinatorstöd om 10 %. Det kan konstateras att finansiering av koordinatorstöd är av central betydelse för att kunna bedriva verksamheten och arbete kommer att göras för att undersöka vilka möjligheter som finns för internt och externt stöd för finansiering av denna kostnad liksom nedsättning i tid för föreståndare och ställföreträdande föreståndare.

Stockholm den 4 mars 2024

Pernilla Leviner
Föreståndare

Kavot Zillén
Ställföreträdande föreståndare